



Kuva 1. Riihimäen Lasin Ilves-purkki (Timo Syrjänen / SLM).



Kuva 2. Taiteilija Timo Mänttärin Lettupannu-kuvituksessa Riihimäen Lasin Ilves-purkki odottelee vuoroaan lettujen paistussa pannulla (Kehvola).

## Syksyn maun talletan, purkkiin laitan parhaimman!

**Tavoitteet:** Tutustua suomalaisen lasiteollisuuden toiseen päätuotteeseen eli pakkauslasiin ja sen historiaan. Pohtia arjesta tutujen pakkauslasien käyttö-tarkoituksia ja merkityksiä. Harjoitella vahaliitujen ja vesivärien sekä perus- ja koristesaksien käyttämistä.

**Materiaalit:** Yläreunan esimerkkikuvat, esimerkki lasipullosta, -purkista tai -tölkistä konkretisoimassa oppilaille aihetta, A4-kokoiset akvarellipaperit, vahaliidut, vesivärit, siveltimet, vesikipot, musta tussi tai koristekyniä, perus- ja kuviosakset, (aikakauslehtiä ja puikkoliimoja)

**Kesto:** Kahdesta kolmeen oppituntia

## Pakkauslasi – nyt ja ennen

- 1 Näytä oppilaille edellisellä sivulla olevat esimerkkikuvat ja esimerkkilasipakkaus. Kysy heiltä, mitä esimerkeissä näkyy ja johdattele keskustelu vastausten pohjalta päivän aiheeseen: Suomalaisen lasin historia pakkauslasin näkökulmasta.

Lasipakkaukset ovat olleet suomalaisen lasiteollisuuden päätuotteita ikkunalasin ohella. Keskustelkaa esimerkkikuvien ja -lasipakkauksen avulla pakkauslaseista:

Minkä värisiä, kokoisia ja muotoisia pakkauksia lasista valmistetaan?

Millä nimellä eri pakkauksia kutsutaan?

- 2 Pohtikaa, mitä asioita – ruokaa, juomaa tai muuta – erilaisissa lasipakkauksissa voi säilyttää ja säilöä. Jatkaa pohdintaa kunkin uuden säilöntäehdotuksen kohdalla siihen, voiko ehdotusta säilyttää jossain muussakin pakkauksessa kuin lasipakkauksessa – missä?

**Arjesta tuttuja pakkauslaseja ovat kodeista ja kaupoista löytyvät pullo, purkit ja tölkit. Niiden pohtiminen voi auttaa tehtävässä eteenpäin.**

**Esimerkkejä säilöttävistä asioista:**  
marjat,  
vihannekset,  
juurekset,  
sienet, hillot,  
säilykkeet,  
maustekastikkeet,  
mausteet,  
jauhot, silli ja muut eläinperäiset tuotteet,  
kahvi ja tee,  
maito,  
virvoitusjuomat,  
kosmetiikka,  
hajuvedet,  
lääkkeet,  
muste,...



Kuva 3. Taiteilija Timo Mänttärin Purkit-kuvituksen lasipurkkeihin on säilötty jos jonkin moista - marjoja, sieniä, vihanneksia,... (Kehvola).

### 3

Lue oppilaille teksti pakkauslasin historiasta Suomessa:

#### Säilyketölkeistä limonadipulloihin

Suomalainen lasiteollisuus sai alkunsa vuonna 1681, kun Uuteenkaupunkiin perustettiin Suomen ensimmäinen lasitehdas. Seuraava lasitehdas perustettiin vuonna 1748 Somerolle. Siihen aikaan kotipuutarhojen ja metsien sadot säilöttiin ja esimerkiksi suolattiin usein lasitölkeissä. Makeat hillot olivat tällöin vielä harvinaista herkkua, sillä sokeri oli kallista. Lasista puhalletut tölkit kuuluivatkin Somerolla sijainneen Åvikin lasitehtaan tuotantoon. Sitä ennen tarvittavat säilyketölkit oli pitänyt hankkia ulkomailta.

Kaksisataa vuotta myöhemmin 1900-luvulla lasi vakiintui elintarvikkeiden eli ruokien ja juomien säilytys- sekä pakkausmateriaaliksi. Lasipulloissa, -purkeissa ja -tölkeissä voitiin säilöä esimerkiksi maitoa, marjoja, hilloja ja säilykkeitä, mausteita, jauhoja ja ryynejä, silliä sekä murukahvia. Lasisia säilyketölkejä ja niihin sopivia kansia valmistettiin useita erilaisia malleja ja kokoja, joista esimerkkeinä Riihimäen Lasin Ilves-tölkit ja Karhulan lasitehtaan karhulla koristellut tölkit.

Pakkauslasin historia ulottuu myös vuonna 1836 alkunsa saaneeseen Hartwallin virvoitusjuomatehtaaseen: Victor Hartwall käynnisti suomalaisen virvoitusjuomateollisuuden aloittamalla kivennäisveden myymisen Helsingin Kaivopuiston kylpylässä vuonna 1836. Lasipulloihin pakattua appelsiinilta maistuvaa Jaffa-limonadia alettiin myydä vuodesta 1949 alkaen.

Nykyisin Suomessa ei valmisteta enää pakkauslasia, mutta sitä on käytössä edelleen paljon. Valmistettaessa lasi taipuu useaan eri muotoon ja kokoon, lasiesine kestää vuosikymmenestä toiseen, eikä se ime itseensä juurikaan vieraita aineita. Siksi lasi on kestävä ja turvallinen säilytysvaihtoehto.

Kysymyksiä tekstinyymmärtämisen tueksi:

- A) **Mihin kaupunkiin perustettiin Suomen ensimmäinen lasitehdas?**  
Vastaus: Suomen ensimmäinen lasitehdas perustettiin Uuteenkaupunkiin.
- B) **Miksi hillot olivat ennen vanhaan harvinaista herkkua?**  
Vastaus: Hillot olivat harvinaista herkkua, sillä sokeri oli kallista.
- C) **Mikä eläin koristaa Riihimäen Lasin tölkkejä?**  
Vastaus: Riihimäen Lasin tölkeissä on ilves.
- D) **Miten Jaffa-limonadi liittyy pakkauslasin historiaan?**  
Vastaus: Jaffa-limonadia pakattiin lasipulloihin.

Tutustukaa [Suomen lasimuseon pakkauslasi-seinään virtuaaliesittelyssä](#). Bongaatteko Jaffa-pullon tai muita tuttuja lasipakkauksia?



Kuva 4. Hartwallin Jaffa-pullo lasimuseon perusnäyttelyssä (Hannaliisa Hakala / SLM).

## Syksyn maun talletan, purkkiin laitan parhaimman!

**Materiaalit:** A4-kokoiset akvarellipaperit, vahaliidut, vesivärit, siveltimet, vesikipot, musta tussi tai koristekyniä, perus- ja kuviosakset, (aikakauslehtiä ja puikkoliimoja)

**1** Käykää oppilaiden kanssa yhdessä läpi, mitä syötäviä kasveja voi kerätä kodin puutarhasta tai metsästä syksyisin. Listatkaa nämä taululle. Käykää samalla yhdessä läpi, minkä värisiä listatut kasvit ovat. Hyödynnä ensimmäisen ja toisen sivun esimerkkikuvia (s. 1–2).

**2** Jaa oppilaille tarvittavat materiaalit. Käykää tehtävän ohjeet yhdessä läpi vaihe vaiheelta ja aloittakaa työskentely.

### Ohjeet työskentelyyn:

A) **Lasipurkki.** Piirrä paperin kokoisen lasipurkin ääriviivat mustalla vahaliidulla.



B) **Marjat tai kasvin palat.** Valitse, mitä syötäviä kasveja säilöt purkkiin: punaisia mansikoita, sinisiä mustikoita vai kenties kellertäviä omenalohkoja? Valitse kasvin sävyyn sopiva vahaliitu, kuten esimerkityön mustikoiden kohdalla tummansininen. Piirrä purkki täyteen valitsemiasi marjoja tai kasvin paloja niin, että piirrosten väliin jää vähän valkoista. Väritä marjat tai palat sävyyn sopivalla vahaliidulla niin tarkasti kuin pystyt.



**Purkit voi toteuttaa myös lehtileiketyönä. Etsi tässä tapauksessa aikakauslehdistä säilöttävän kasvin sävyisiä kohtia ja leikkaa niistä pieniä ympyröitä tai palasia. Täytä purkki viereen leikatuilla kuvioilla. Siirry sitten etiketin tekemiseen (D-kohta).**

- C) **Hilloke.** Sekoita vesiväreistä sen sävyinen väriseos kuin minkä värisiä purkissa olevat marjat tai palat ovat. Kasta vesiväripensseli vesikippoon. Liikuta pensseliä vesikipon reuna vasten niin, että ylimääräinen vesi valuu takaisin kippoon. Laveeraa eli maalaa purkki ylhäältä alas samansuuntaisesti (esimerkiksi vasemmalta oikealle). Ota pensseliin lisää väriä ja vettä pensselin kuivumassa. Jätä työ kuivumaan laveerauksen jälkeen.



- D) **Etiketti.** Työn kuivumassa suunnittele lasipurkille etiketti. Kirjoita etikettiin mustalla tussilla tai koristekynällä, mitä lasipurkkiin on säilötty. Voit myös koristella etiketin esimerkiksi piirtämällä. Leikkaa etiketti kuviosaksilla.
- E) **Etiketti ja kansi.** Kun vesiväri on kuivunut, leikkaa purkki ääri viivoja myöten perussaksilla. Liimaa purkin keskelle etiketti. Piirrä sen jälkeen purkin yläreunan ääri viivat koristepaperille. Leikkaa ja liimaa purkille kansi.
- F) **Purkit hyllyyn.** Askarrelkaa luokan seinälle hylly ja kiinnittäkää valmiit purkit siihen.